

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 4485
Tarih : 16.02.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Medeni Kanunu ve Nüfus Hizmetleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim. 16.02.2024

Gülistan KILIÇ KOÇYİĞİT

DEM Parti Grup Başkanvekili

Kars Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İçişleri , Kadın Erkek Fırsat Eşitliği
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 19-2-2024	Esas No: 2/2038

T B M M
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
16 Şubat 2024
Numara:

T B M M
GENEL EVRAK
16 Şubat 2024
No: 1383261

GENEL GEREKÇE

Her türlü eşitsizliğin ortadan kaldırılması, herkesin dil, din, ırk, siyasal düşünce, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ayrımı gözetilmeksizin temel insan hak ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanması, evrensel bir değer olarak kabul edilmektedir. İnsanlar arasındaki eşitsizliklerin toplumda en çok görülen şekillerinden biri, kadın-erkek arasındaki eşitsizliğe tekabül eden durumlardır. Kadın-erkek arasında eşitsizlik olarak zuhur eden cinsiyet eşitsizliği Türkiye mevzuatında maalesef ki varlığını korumaktadır.

Türkiye’de kadın-erkek arasında eşitsizliğe yol açan kanun maddelerinden biri de soyadı düzenlemesini hüküm altına alan Medeni Kanunu’nun 187. Maddesidir. Soyadı, her ne kadar kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardan olup ve zorla değiştirilmesi mümkün olmasa da kadın, evlenmekle veya boşanmakla soyadını değiştirmek zorunda bırakılmaktadır. Yürürlükte olan Medeni Kanun’da soyadı zaten hep bir erkek üzerinden geçmektedir. Bu erkek ya kadının babası ya da eşidir. Dolayısıyla kadının soyadı her halukarda ailesinde olan bir erkek üzerinden tanımlanmaktadır. Her ne kadar soyadının kendisinin toplumsal cinsiyet bağlamında sorunlu olduğunu savunsak da bu kural, kadın-erkek eşitliğinin önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Nitekim, Medeni Kanunu’nun 187. Maddesi, soyun erkeğe dayandığına dair bu yaklaşımı pekiştirdiği için hukuki anlamda da eşitsizlik yaratmaktadır.

Evli kadının soyadı konusu 1995 yılında 29865/96 başvuru sayılı Ünal Tekeli-Türkiye davası ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınmıştır. AİHM, bu davada 16/11/2004 günlü yargısı ile TMK 187. madde düzenlenmesini taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı bularak Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine ihlal kararı vermiştir.

Anayasa Mahkemesi de 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 187. maddesi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 28/4/2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yine aynı şekilde kadının nüfus kütüğü, evlenme ile eşinin kütüğüne nakledilmektedir. Evliliğin sonlandırılması ile birlikte tekrar eski kütüğüne nakledilmektedir. Soyadından kaynaklı cinsiyet ayrımını pekişmesi hali, kütük kuralı için de geçerlidir. Anayasanın yürürlükte olan 10. maddesine göre "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrım gözetilmeksizin yasalar önünde eşittir." Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin gerçekleşmesini sağlamaktan sorumludur.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1 – Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E: 2022/155; K: 2023/38 sayılı kararıyla, Türk Medeni Kanununun 187. maddesi iptal edilmiş ve iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Söz konusu iptal kararı, 28/4/2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Kararda, evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmış ve ilgili kuralın Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Madde değişikliği ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabilmesi öngörülmüştür.

MADDE 2 – Madde değişikliği ile Anayasa’nın eşitlik ilkesine uygun şekilde çocuğun soyadı ebeveynleri tarafından ortak belirlenmesi öngörülmüştür.

MADDE 3 – Kadının evlendikten sonra; kütük kaydı, bağlı olduğu il ve ilçe, mahalle ve köy de kendisinin onayı alınmaksızın eşinin kimlik kaydına geçmektedir. Kadının evlilikten önceki soyadını tek başına kullanamaması kuralında olduğu gibi evlendikten sonra eşinin kütüğüne geçmesi eşitlik kuralına aykırıdır. Madde değişikliği ile Anayasa’nın eşitlik ilkesine uygun şekilde aile kütüğünün taşınması veya yeni bir kütük açılması öngörülmüştür.

MADDE 4 – Yürürlük maddesidir.

MADDE 5 – Yürütme maddesidir.

TÜRK MEDENİ KANUNU VE NÜFUS HİZMETLERİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 – 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 187- Eşler kendi soyadlarını korurlar. Ancak evlenmeden önce eşlerden her biri evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla; eşinin soyadını veya her ikisini birden kullanabilir.”

MADDE 2 – 4721 sayılı Kanunun 321. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 321- Çocuk, ana ve babanın soyadları ortak ise o soyadını alır. Ana ve babanın farklı soyadları kullanması durumunda ana ve babanın ortak kararıyla soyadlarından birini alır ve 18 yaşına geldiğinde bir yıl içerisinde diğer soyadını seçme hakkına sahip olur.”

MADDE 3 – 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 23. maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Eşler kendi kaydını korur. Ancak evlenen kadın veya erkeğin talebi üzerine kaydı eşinin hanesine taşınabilir veya eşler için yeni bir aile kütüğü açılabilir. Kaydını değiştirenler dilediklerinde eski aile kütüklerine dönebilir. Ana ve babanın farklı aile kütüklerinde olmaları halinde doğan çocukların hangi kütükte yer alacağı eşler tarafından ortak kararla belirlenir.”

MADDE 4 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5 – Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.